

Avizul Comitetului Economic și Social European privind Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu și Comitetul Economic și Social European – Către un nou consens privind asigurarea respectării drepturilor de proprietate intelectuală: un plan de acțiune al UE

[COM(2014) 392 final]

(2015/C 230/11)

Raportor: dl Pedro Augusto ALMEIDA FREIRE

La 16 iulie 2014, în conformitate cu articolul 304 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene, Comisia a hotărât să consulte Comitetul Economic și Social European cu privire la

Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu și Comitetul Economic și Social European – Către un nou consens privind asigurarea respectării drepturilor de proprietate intelectuală: un plan de acțiune al UE

COM(2014) 392 final.

Secțiunea pentru piața unică, producție și consum, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 19 noiembrie 2014.

În cea de-a 503-a sesiune plenară, care a avut loc la 10 și 11 decembrie 2014 (ședința din 10 decembrie), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 144 de voturi pentru, 3 voturi împotriva și 2 abțineri.

1. Concluzii și recomandări

1.1. CESE susține abordarea generală a Comisiei, ce constă în adoptarea:

- unui plan de acțiune pentru a lupta împotriva încălcării dreptului de proprietate intelectuală în Uniunea Europeană. Acest plan de acțiune cuprinde o serie de măsuri vizând reorientarea politicii UE în domeniul protecției DPI asupra infracțiunilor comise la scară comercială, conform abordării *urmăririi banilor (follow the money)* și
- unei strategii de protecție și respectare a drepturilor de proprietate intelectuală (DPI) în țările terțe, al cărei obiectiv este de a defini o abordare pe plan mondial, prin examinarea evoluțiilor recente și prin prezentarea unor soluții care să îmbunătățească mijloacele de acțiune de care dispune în prezent Comisia, pentru a promova norme mai stricte în materie de proprietate intelectuală în țările terțe și pentru a elimina comerțul cu bunuri contrafăcute,

având în vedere faptul că încălcările dreptului de proprietate intelectuală sunt un fenomen global, care necesită așadar o abordare holistică.

1.2. CESE susține obiectivul planului de acțiune privind lupta împotriva încălcării dreptului de proprietate intelectuală la scară comercială, deoarece această încălcare dăunează investițiilor în inovare și creării de locuri de muncă durabile în Uniunea Europeană, provocând pierderi de venituri fiscale.

1.3. CESE ia notă de rolul tot mai important pe care îl joacă Oficiul pentru Armonizare în cadrul Pieței Interne (OAPI) în elaborarea și îndrumarea strategiilor Comisiei Europene în materie de promovare și protecție a drepturilor de proprietate intelectuală, printre care și această abordare cu obiective multiple, care face obiectul planului de acțiune.

1.4. CESE își însușește abordarea pragmatică a Comisiei, care constă în utilizarea cu predilecție a unor instrumente precum *urmăririi banilor* și implicarea actorilor interesați.

1.5. CESE își poate însuși abordarea cu obiective multiple a Comisiei, cu condiția ca aceste obiective să fie mai bine definite și ca aspectele lor cantitative și calitative să fie precizate; el salută mai ales organizarea unor campanii de comunicare ale Observatorului European al Încălcărilor Drepturilor de Proprietate Intelectuală (denumit în continuare „Observatorul”), care au rolul de a-i sensibiliza pe tineri ⁽¹⁾ cu privire la repercusiunile încălcărilor drepturilor de proprietate intelectuală, dar și pe judecători și pe practicienii din domeniul dreptului ⁽²⁾.

⁽¹⁾ <https://oami.europa.eu/ohimportal/fr/web/observatory/news/-/action/view/1251336>

⁽²⁾ Seminarul **destinat judecătorilor privind contrafacerea și și spălarea banilor, din 16 și 17 octombrie 2014**, Oficiul pentru Armonizare în cadrul Pieței Interne (OAPI), <https://oami.europa.eu/ohimportal/fr/web/observatory/news/-/action/view/1574263>. A se vedea de asemenea JO L 354, 28.12.2013, p. 73 și COM(2014) 144 final.

1.6. CESE salută atenția acordată de Comisie IMM-urilor pentru facilitarea accesului lor la căile de atac în justiție și sprijin în același timp proiectul european IPorta, un sistem de susținere a IMM-urilor ⁽³⁾ care ține seama de aspectele legate de protecția drepturilor de proprietate intelectuală și care se ocupă de coordonarea asistenței la nivel național.”

1.7. CESE solicită Comisiei să se asigure că mijloacele de acces și de protecție efectivă a proprietății intelectuale în Europa sunt accesibile, inclusiv din punct de vedere financiar, tuturor întreprinderilor, indiferent de dimensiunea acestora.

1.8. Comitetul regretă însă că abordarea Comisiei se limitează la instrumente fără caracter legislativ, fără a menționa măcar că ar trebui evaluate instrumentele legislative existente și că ar fi benefic să fie revizuite. În această privință, CESE subliniază că Comisia ar fi putut fi mai ambițioasă, astfel încât să ia în considerare și acest parametru.

1.9. În plus, CESE nu este de acord cu rolul exagerat pe care Comisia îl atribuie punerii în funcțiune a unor sisteme de aplicare voluntară, a unor protocoale de acorduri voluntare și a unor bune practici, într-un domeniu care ține de contrafacere și de piratate.

2. Observații generale

2.1. Planul de acțiune al UE „Către un nou consens privind asigurarea respectării drepturilor de proprietate intelectuală” cuprinde zece acțiuni specifice care prevăd o nouă politică de creare și utilizare a unor instrumente de combatere în special a activităților prin care se încalcă drepturile de proprietate intelectuală la scară comercială. Aceste activități sunt cele mai dăunătoare și reprezintă o provocare majoră pentru UE, întrucât afectează investițiile în inovare și crearea de locuri de muncă durabile, provocând pierderi de venituri fiscale.

2.2. Aceste noi instrumente, care, deocamdată, nu au caracter legislativ, includ o serie de acțiuni bazate pe abordarea *urmării banilor*, prin care se urmărește să le fie împiedicat accesul la mijloacele de promovare și de distribuire a produselor contrafăcute și la veniturile aferente contraveniențelor care acționează la *scară comercială*.

2.3. Obiectivele planului de acțiune al UE „Către un nou consens privind asigurarea respectării drepturilor de proprietate intelectuală”, incluse și în comunicarea Comisiei ce face obiectul acestui aviz, sunt identice cu cele ale strategiei pentru protecția și punerea în aplicare a drepturilor de proprietate intelectuală în țările terțe, și anume:

- (i) utilizarea tuturor mijloacelor posibile pentru a descuraja și împiedica efectiv intrarea și răspândirea pe piața internă a produselor contrafăcute provenite din țări terțe;
- (ii) stimularea investițiilor, a creșterii și a ocupării forței de muncă în sectoarele care depind de proprietatea intelectuală, aspecte ce ocupă un loc esențial în economiile noastre.

2.4. În ceea ce îi privește pe consumatori și producători, o dimensiune importantă a acestui exercițiu este și atingerea unui nivel mai ridicat de conștientizare cu privire la încălcările DPI, prin dezbateri și prin sensibilizarea lor.

2.5. Pe plan european, acțiunile vor fi puse în aplicare de către Comisie și, dacă este cazul, în parteneriat cu Oficiul pentru Armonizare în cadrul Pieței Interne (OAPI), care, din iunie 2012, găzduiește Observatorul ⁽⁴⁾. Dintr-un studiu publicat de Observator la 25 noiembrie 2013 ⁽⁵⁾, reiese că respondenții, în special cei mai tineri, nu conștientizează decât în mică măsură amploarea impactului pe care încălcările DPI îl pot avea asupra menținerii și creării locurilor de muncă bazate pe proprietatea intelectuală. Studiul a indicat, de asemenea, că tinerii europeni consideră că infrastructura în materie de proprietate intelectuală aduce beneficii în special întreprinderilor mari.

2.6. Ca atare, Comisia a optat pentru o abordare bazată pe obiective multiple, ținând seama de analiza motivelor pentru care produsele contrafăcute au tot mai mare căutare în rândul „generației digitale”. O parte din această strategie cuprinde dezvoltarea de către Observator a mijloacelor de comunicare menite să îi sensibilizeze pe cetățenii Uniunii cu privire la repercusiunile încălcărilor DPI, mai ales asupra ocupării forței de muncă și asupra economiei.

⁽³⁾ http://ec.europa.eu/enterprise/initiatives/ipr/what-are-iprs/index_fr.htm

⁽⁴⁾ În temeiul Regulamentului (UE) nr. 386/2012 din 19 aprilie 2012, OAPI are diverse atribuții de facilitare și sprijinire a activităților autorităților naționale, ale sectorului privat și ale instituțiilor UE în combaterea încălcărilor DPI. Aceste atribuții nu includ participarea la operațiuni sau investigații individuale desfășurate de autoritățile naționale și nici chestiuni care intră sub incidența titlului V partea a III-a din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene (de exemplu, cooperarea penală și polițienească).

⁽⁵⁾ A se vedea site-ul oami.europa.eu. Studiul s-a bazat pe o analiză a literaturii de specialitate, pe o anchetă calitativă la care au participat 250 de cetățeni europeni cu vârste cuprinse între 15 și 65 de ani și pe o analiză/etapă cantitativă în care peste 26 000 de cetățeni și-au exprimat opiniile în interviuri telefonice.

3. Observații specifice

3.1. Deocamdată, Comisia nu oferă detalii în privința conținutului acestor măsuri, dar dă asigurări că va purcede la o consultare privind instrumentele fără caracter legislativ, incluzând abordarea *urmării banilor*, prin care se urmărește să le fie împiedicat accesul la mijloacele de promovare și de distribuire a produselor contrafăcute și la veniturile aferente contraveniențelor care acționează la *scară comercială*. Aceste instrumente vor fi elaborate în mod transparent și riguros, pentru a le fi garantată eficacitatea în materie de combatere a încălcărilor drepturilor de proprietate intelectuală.

3.2. Dispozitivul respectiv va fi sprijinit de acțiuni de cooperare între autoritățile europene și de discuții/negocieri cu țările terțe. Va fi vorba, de exemplu, despre a utiliza „toate mijloacele pentru a descuraja și împiedica efectiv intrarea și răspândirea produselor care încalcă drepturile de proprietate intelectuală pe piețe, atât pe piețele UE, cât și pe cele din țările terțe”.

3.3. Aceste instrumente *fără caracter legislativ* se vor baza pe bunăvoința actorilor: prin urmare, nu vor recurge la instrumente legislative noi, ci se vor sprijini pe instrumentele legislative existente. Avantajul acestor soluții negociate constă în punerea lor rapidă în aplicare. Aceste măsuri preventive vor contribui la o mai mare eficacitate a căilor de atac în instanțele civile. Acest obiectiv nu va fi îndeplinit decât cu condiția ca măsurile să fie elaborate în mod transparent și să ia în considerare și interesele publice existente.

3.4. CESE consideră că această abordare limitată de autoreglementare, sub formă de *acorduri voluntare* sau de *bune practici*, nu s-ar putea substitui acțiunii legislative în domenii ce trebuie să facă obiectul unei reglementări eficiente.

4. Noțiunea de scară comercială

4.1. Noțiunea de scară comercială, care se aplică anumitor măsuri menționate în planul de acțiune al Comisiei, este mult mai cuprinzătoare decât pare. De altfel, planul de acțiune este destul de laconic în această privință, însă CESE relevă faptul că noțiunea figurează deja în *acquis-ul* Uniunii și contribuie la înăsprirea măsurilor de aplicare a somațiilor și a sancțiunilor civile.

4.2. CESE subliniază că scara comercială poate viza operațiuni care nu sunt neapărat efectuate în „scopuri comerciale”.

4.3. Noțiunea se regăsește în Directiva 2004/48/CE privind respectarea drepturilor de proprietate intelectuală⁽⁶⁾ și reprezintă temeiul anumitor căi de atac din dreptul civil. De exemplu, criteriul scării comerciale le permite judecătorilor de la nivel național să ordone adoptarea unor măsuri asiguratorii, precum sechestrul asigurător al bunurilor mobile și imobile ale presupusului contravenient, inclusiv blocarea conturilor sale bancare și a altor bunuri [articolul 9 alineatul (2) din directivă]. În anumite state membre, acest criteriu este utilizat și ca factor declanșator al sancțiunilor penale, cu toate că *acquis-ul* Uniunii nu prevede acest lucru.

4.4. Și alte instrumente legislative ale UE utilizează noțiuni similare celei de *scară comercială*; astfel, Directiva 2001/29/CE privind armonizarea anumitor aspecte ale dreptului de autor și drepturilor conexe în societatea informațională⁽⁷⁾, face referire la concepte precum caracter comercial, scop comercial, avantaj economic sau comercial direct sau indirect ori utilizare comercială.

Articolul 13 litera (a) din Directiva 98/71/CE privind protecția juridică a desenelor și modelelor industriale⁽⁸⁾ prevede, referitor la limitele drepturilor conferite prin înregistrarea unui desen sau model, că „drepturile conferite prin înregistrarea desenului sau modelului industrial nu se exercită în privința actelor efectuate în scop personal și necomercial”.

4.5. Prin urmare, rămâne ca judecătorul să se pronunțe de la caz la caz, cu riscul de a crea o jurisprudență lipsită de coerență, neadaptată și, ca atare, nesigură.

4.6. Conștient de ambiguitatea noțiunii și de incertitudinea juridică aferentă, serviciile Comisiei au încurajat Observatorul să colecteze jurisprudență națională referitoare la încălcări ale DPI, pentru nuanțarea conceptului, printre altele. În plus, în urma unei cereri de exprimare a interesului lansate vara trecută în mediul universitar pentru analiza conceptelor economice ale proprietății intelectuale, la 19 septembrie 2014 a fost organizat un prim atelier economic. Cu această ocazie, anumiți specialiști au discutat despre utilizarea în practică a conceptelor de scară comercială și de finalitate comercială în contextul infracțiunilor comise împotriva PI⁽⁹⁾ și despre mijloacele de a le înțelege dintr-o perspectivă economică.

⁽⁶⁾ JO L 195, 16.6.2004, p. 16.

⁽⁷⁾ JO L 167, 22.6.2001, p. 10.

⁽⁸⁾ JO L 289, 28.10.1998, p. 28.

⁽⁹⁾ http://ec.europa.eu/internal_market/iprenforcement/docs/workshops/140919-workshop_en.pdf

4.7. Ținând cont de miza acestui proces de reflecție, CESE ar dori ca serviciile Comisiei să analizeze această temă și să aducă concluziile lor la cunoștința părților interesate, inclusiv a societății civile.

5. Urmărirea banilor

5.1. Comunicarea are în vedere atât internetul, cât și rețelele de distribuție fizică. Ea acoperă produsele digitale și nedigitale, precum și încălcările DPI ce dăunează creării, promovării, distribuirii și utilizării acestora. Abordarea „urmărirea banilor” constă așadar în a descuraja falsificatorii să facă comerț ilegal cu bunuri contrafăcute.

5.2. La punerea în aplicare a acestei abordări, se va veghea ca toți actorii relevanți de pe circuitul cu valoare adăugată ridicată în materie de PI să ia măsurile de prevedere necesare pentru a-și menține competitivitatea pe piață. Firul conducător al acestor piețe trebuie să rămână inovarea, pentru stimularea investițiilor în activități creative și inventive.

5.3. Acest lucru ar trebui să consolideze încrederea în piețele digitale și să permită distribuirea de produse competitive, cu mare valoare adăugată în materie de PI, precum și creșterea și avântul luat de aceste piețe. Obiectivul urmărit este de a derula o politică în domeniul PI care să fie axată pe sancționarea și remediarea încălcărilor DPI, pe o perspectivă mai preventivă și mai incluzivă, care să garanteze și să pună la dispoziția consumatorului pe piața internă o ofertă extinsă și variată de produse cu valoare adăugată ridicată în materie de PI.

5.4. Comisia propune să se publice la fiecare doi ani un raport de monitorizare privind punerea în aplicare a acestei politici. CESE va insista pentru ca primul raport să cuprindă indicatori valabili și să fie publicat în timp util.

5.5. Consolidarea securității serviciilor de plată prin asigurarea unor căi de atac în cazul achizițiilor neintenționate de bunuri contrafăcute va putea, de asemenea, să asigure o mai bună protecție a consumatorilor și le va întări încrederea în piața internă. În acest sens, Comisia anunță o consultare publică privind impactul sistemelor de protecție a consumatorilor asupra luptei împotriva încălcărilor DPI la scară comercială.

5.6. În ceea ce privește legătura strânsă dintre cele două inițiative ale Comisiei și importanța abordării „urmărirea banilor”, CESE recomandă Comisiei să lanseze o consultare amplă pe tema crucială a protecției consumatorilor în domeniul serviciilor de plată și să o extindă și la abordarea „urmării banilor”, în general.

5.7. Totodată, CESE invită serviciile Comisiei să consulte actorii economici pentru a le solicita date din experiența acumulată cu privire la luarea în calcul, la evaluarea daunelor-interese, a beneficiului dobândit de falsificator în cazuri de contrafacere ⁽¹⁰⁾.

6. IMM-urile

6.1. În anumite state membre, pentru mai mult de jumătate dintre IMM-uri (54 %), proprietatea intelectuală nu este o temă de interes ori este un subiect familiar (46 %), dar perceput drept costisitor, complex și îndelungat. Această situație este de natură să stârnească uimire într-o economie dominată de cunoaștere, în care anumite elemente imateriale (precum know-how-ul, reputația, concepția sau imaginea) au căpătat o importanță capitală ⁽¹¹⁾.

6.2. În plus, se constată că IMM-urile care înscriu proprietatea industrială în strategia lor de dezvoltare au performanțe economice mai bune decât celelalte, după cum demonstrează anumite date statistice. Astfel, cei 32 de laureați din Franța care au obținut Premiile INPI (Institutul pentru proprietate industrială) pentru inovare 2010 la categoria „IMM-uri” au creat 614 locuri de muncă din 2006, și-au mărit de cinci ori cifra de afaceri în intervalul 2006-2009 și și-au dublat cifra de afaceri la export. În același timp, aceste întreprinderi au depus eforturi mai susținute în domeniul cercetării și dezvoltării, mărindu-și bugetul cu 65,6 % ⁽¹²⁾.

⁽¹⁰⁾ De exemplu, în Franța principiul există deja (cf. Legea nr. 2014-315 din 11 martie 2014, care a intrat în vigoare la 14 martie 2014). Articolul L615-7 din codul proprietății intelectuale (CPI), așa cum a fost modificat prin articolul 2 din legea sus-menționată dispune ca, pe viitor, pentru calcularea daunelor interese, jurisdicția să ia în considerare separat consecințele economice negative, prejudiciul moral și beneficiile obținute de falsificator, inclusiv economiile de investiții intelectuale, materiale și promoționale. Pare însă dificilă punerea în aplicare a acestor prevederi, deseori din cauza problemei pe care o ridică dovedirea beneficiului realizat de falsificator.

⁽¹¹⁾ <http://www.picarre.be/assets/Documents/Rapport-PIPICARR-tlchargeable3.pdf>

⁽¹²⁾ <http://www.journaldunet.com/economie/magazine/propriete-industrielle.shtml>

6.3. CESE susține așadar abordarea prin care Comisia urmărește să asigure condiții mai bune de acces la căile de atac în instanță pentru IMM-uri în general⁽¹³⁾ și, în special, în cazul litigiilor acestora pe teme de proprietate intelectuală. Într-adevăr, costurile financiare și complexitatea procedurilor judiciare descurajează adesea IMM-urile inovatoare să-și asigure respectarea drepturilor de proprietate intelectuală, inclusiv a celor care decurg din brevete esențiale.

6.4. Costul financiar este un factor determinant pentru ca întreprinderile europene să investească în inovare. Ca atare, protecția proprietății intelectuale, reînnoirea titlurilor de proprietate intelectuală și protecția lor trebuie să fie accesibile. În această privință, brevetul unitar ar putea îndemna întreprinderile, inclusiv IMM-urile, tinerii întreprinzători și întreprinderile nou-înființate să își protejeze invențiile, în măsura în care costurile de obținere a acestuia sunt accesibile și să nu fie prohibitive. De asemenea, întreprinderile ar trebui să aibă acces garantat la justiție, inclusiv la jurisdicția unitară a brevetului, la prețuri rezonabile.

6.5. De asemenea, IMM-urile trebuie să adopte strategii de comercializare sau de distribuire, dar multe dintre ele nu o fac cu eficacitate din lipsa competențelor și a expertizei necesare pentru a-și proteja și promova eficient drepturile de proprietate intelectuală, după cum subliniază în mod just Comisia în planul său de acțiune.

6.6. În acest sens, CESE susține proiectul european IPorta, care constă într-un sistem de sprijinire⁽¹⁴⁾ ce ține seama de aspectele legate de protecția drepturilor de proprietate intelectuală și care se ocupă de coordonarea asistenței la nivel național.

Bruxelles, 10 decembrie 2014.

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Henri MALOSSE

⁽¹³⁾ Recent, Comisia a propus consolidarea și îmbunătățirea actualei proceduri europene privind cererile cu valoare redusă, care este o procedură uniformă disponibilă pe teritoriul statelor membre [Regulamentul (CE) nr. 861/2007]. A se vedea JO L 226, 16.7.2014, p. 43.

⁽¹⁴⁾ http://ec.europa.eu/enterprise/initiatives/ipr/what-are-iprs/index_fr.htm